ORDONANȚA CURȚII (Camera a opta)

26 februarie 2025*

„Trimitere preliminară – Articolul 99 din Regulamentul de procedură al Curții – Răspuns care poate fi în mod clar dedus din jurisprudență sau care nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile – Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen – Articolul 54 – Articolul 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Principiul *ne bis in idem* – Domeniu de aplicare – Hotărâre prin care se dispune internarea unei persoane într-o instituție pentru infractori bolnavi mintal – Suspendare sub rezerva ca această persoană să urmeze un tratament medical”

În cauza C-766/24,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios) [Tribunalul din Pireu (Tribunalul Corecțional din Pireu în complet de trei judecători), Grecia], prin decizia din 26 februarie 2024, primită de Curte la 5 noiembrie 2024, în procedura penală împotriva

AB

cu participarea:

Eisaggelia Protodikon Peiraia,

CD,

EF,

GH,

IJ,

KL,

CURTEA (Camera a opta),

compusă din domnul S. Rodin, președinte de cameră, domnul C. Lycourgos (raportor), președintele Camerei a treia, și doamna O. Spineanu-Matei, judecător,

avocat general: domnul A. Biondi,

* Limba de procedură: greaca.

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere decizia luată, după ascultarea avocatului general, de a se pronunța prin ordonanță motivată, în conformitate cu articolul 99 din Regulamentul de procedură al Curții,

dă prezenta

Ordonanță

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea principiului *ne bis in idem* în dreptul Uniunii.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri penale inițiate împotriva lui AB pentru incendiere intenționată.

Cadrul juridic

3 Articolul 54 din Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen din 14 iunie 1985 între guvernele statelor din Uniunea Economică Benelux, Republicii Federale Germania și Republicii Franceze privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele comune (JO 2000, L 239, p. 19, Ediție specială, 19/vol. 1, p. 183), semnată la Schengen la 19 iunie 1990 și intrată în vigoare la 26 martie 1995 (denumită în continuare „CAAS”), dispune:

„O persoană împotriva căreia a fost pronunțată o hotărâre definitivă într-un proces pe teritoriul unei părți contractante nu poate face obiectul urmăririi penale de către o altă parte contractantă pentru aceleași fapte, cu condiția ca, în situația în care a fost pronunțată o pedeapsă, aceasta să fi fost executată, să fie în curs de executare sau să nu mai poată fi executată conform legilor părții contractante care a pronunțat sentința.”

Procedura principală și întrebările preliminare

4 La 15 decembrie 2018, AB, cu reședința în Viena (Austria), a incendiat intenționat o ambarcațiune în portul de agrement din Glyfada (Grecia). Incendiul a distrus această ambarcațiune și a deteriorat alte două ambarcațiuni.

5 Urmărirea penală pentru aceste fapte a fost inițiată împotriva lui AB atât în Grecia, cât și în Austria.

6 După ce a examinat cauza pe fond, la 18 februarie 2020, Landesgericht Wiener Neustadt (Tribunalul Regional din Wiener Neustadt, Austria) a pronunțat o hotărâre (denumită în continuare „hotărârea din 18 februarie 2020”) în care a constatat că AB a săvârșit faptele care îi erau imputate și că, în cazul în care inculpata nu ar fi fost considerată iresponsabilă din punct de vedere penal, aceste fapte ar fi constituit infracțiunea de incendiere, prevăzută la articolul 169 alineatul (1) din Codul penal austriac și sancționată cu o pedeapsă cu închisoarea de peste un an. Cu toate acestea, instanța menționată a constatat iresponsabilitatea penală a inculpatei, din moment ce aceasta a acționat sub efectul unei psihoze acute în cadrul unei schizofrenii.

7 Instanța menționată a constatat de asemenea că, din cauza stării sale psihice, AB era susceptibilă să săvârșească alte infracțiuni. În consecință, a dispus internarea sa într-o instituție pentru infractori care suferă de boli psihiatrice.

8 Aceeași instanță a dispus însă ca această măsură de internare să fie însoțită de o suspendare condiționată, cu un termen de încercare de cinci ani. Condițiile acestei suspendări constau în obligația lui AB, pe de o parte, de a urma un tratament farmaceutic care trebuie să facă obiectul unor controale regulate cel puțin o dată pe lună, precum și un tratament psihoterapeutic continuu și, pe de altă parte, de a se supune unor îngrijiri psihiatrice acordate o dată la patru săptămâni într-un centru de psihiatrie medico-legală. AB a respectat aceste condiții cel puțin până la 6 decembrie 2022.

9 După ce parchetul austriac și AB au renunțat să exercite căile de atac aflate la dispoziția lor, hotărârea din 18 februarie 2020 a rămas definitivă.

10 În fața Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios) [Tribunalul din Pireu (Tribunalul Corecțional din Pireu în complet de trei judecători)], care este instanța de trimitere, AB solicită, prin intermediul avocatului său, încetarea urmăririi penale inițiate împotriva sa în Grecia. Cu titlu principal, aceasta ridică excepția de lucru judecat. Astfel, hotărârea din 18 februarie 2020 privind aceleași fapte ca cele în discuție în litigiul principal ar constitui o hotărâre de condamnare căreia i-ar fi aplicabile articolul 54 din CAAS și articolul 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”). Cu titlu subsidiar, inculpata susține că este iresponsabilă din punct de vedere penal pentru faptele care îi sunt imputate.

11 Procurorul, susținut de părțile civile, și anume proprietarii ambarcațiunilor în cauză, susține că această hotărâre nu cuprinde o condamnare, din moment ce Landesgericht Wiener Neustadt (Tribunalul Regional din Wiener Neustadt) a statuat că AB era lipsită de discernământ la momentul faptelor și a dispus, pe cale de consecință, o măsură terapeutică.

12 Instanța de trimitere arată că, pe de altă parte, prin hotărârea menționată, această măsură este însoțită de o suspendare condiționată. Având în vedere ansamblul acestor elemente, instanța respectivă ridică problema interpretării principiului *ne bis in idem*, astfel cum este consacrat la articolul 50 din cartă.

13 În aceste condiții, Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios) [Tribunalul din Pireu (Tribunalul Corecțional din Pireu în complet de trei judecători)] a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Principiul *ne bis in idem* se aplică și unei hotărâri definitive sau irevocabile a unei instanțe penale a unui alt stat membru al Uniunii, ca urmare a urmăririi penale pentru aceleași fapte, în care această instanță, după examinarea situației de fapt din cauză și constatând că inculpatul este iresponsabil din punct de vedere penal, admite efectiv că acesta a săvârșit fapta urmărită, dar îi impune o măsură terapeutică – și anume internarea într-o instituție pentru infractori bolnavi mintal – care implică o privare de libertate a inculpatului împotriva voinței sale? Cu alte cuvinte, măsura terapeutică impusă constituie o «pedeapsă», iar hotărârea este considerată într-un asemenea caz o «condamnare»?

2) Răspunsul la întrebarea anterioară este diferit în cazul în care prin hotărârea citată anterior măsura terapeutică impusă este însoțită de o suspendare în anumite condiții pe care inculpatul le respectă?”

Cu privire la întrebările preliminare

14 În temeiul articolului 99 din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când răspunsul la o întrebare formulată cu titlu preliminar poate fi în mod clar dedus din jurisprudență sau atunci când răspunsul la o astfel de întrebare nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile, Curtea, la propunerea judecătorului raportor și după ascultarea avocatului general, poate oricând să decidă să se pronunțe prin ordonanță motivată.

15 În prezenta cauză, se impune aplicarea acestei dispoziții.

16 Potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite la articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate. În plus, Curtea poate fi pusă în situația de a lua în considerare norme ale dreptului Uniunii la care instanța națională nu a făcut referire în enunțul întrebării sale. Astfel, Curtea poate furniza instanței de trimitere toate elementele de interpretare care pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă Curtea a făcut sau nu referire la acestea în enunțul întrebării sale. În această privință, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și mai ales din motivarea deciziei de trimitere elementele dreptului Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului [a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 octombrie 2024, Confédération paysanne (Pepeni și roșii din Sahara Occidentală), C-399/22, EU:C:2024:839, punctul 40, precum și jurisprudența citată].

17 În speță, din cererea de decizie preliminară reiese că AB a fost judecată definitiv în Austria, un stat membru căruia i se aplică CAAS. Această persoană este urmărită pentru aceleași fapte de un alt stat membru căruia i se aplică CAAS. Prin urmare, situația în discuție în litigiul principal intră în domeniul de aplicare al articolului 54 din CAAS, potrivit căruia „[o] persoană împotriva căreia a fost pronunțată o hotărâre definitivă într-un proces pe teritoriul unei părți contractante nu poate face obiectul urmăririi penale de către o altă parte contractantă pentru aceleași fapte, cu condiția ca, în situația în care a fost pronunțată o pedeapsă, aceasta să fi fost executată, să fie în curs de executare sau să nu mai poată fi executată conform legilor părții contractante care a pronunțat sentința”.

18 Tot potrivit unei jurisprudențe constante, acest articol 54 trebuie interpretat în lumina articolului 50 din cartă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 octombrie 2023, INTER CONSULTING, C-726/21, EU:C:2023:764, punctul 39 și jurisprudența citată).

19 În aceste condiții, este necesar să se considere că, prin intermediul întrebărilor formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 54 din CAAS, citit în lumina articolului 50 din cartă, trebuie interpretat în sensul că se opune ca un stat membru să inițieze urmărirea penală împotriva unei persoane suspectate de săvârșirea unei infracțiuni, atunci când o instanță a unui alt stat membru, printr-o hotărâre rămasă definitivă, a constatat că această persoană a săvârșit aceleași fapte ca cele care au condus la respectiva urmărire, a declarat persoana menționată iresponsabilă din punct de vedere penal ca urmare a unor tulburări

psihiatrice și a dispus internarea sa într-o instituție pentru infractori bolnavi psihic, această măsură de internare fiind însoțită de o suspendare condiționată, cu un termen de încercare de cinci ani, ale cărei condiții, și anume urmarea unui tratament medical, sunt respectate.

20 În primul rând, din articolul 54 din CAAS reiese că acest articol se aplică nu numai în ipoteza în care o persoană a fost condamnată, ci, mai general, în orice situație în care o persoană a fost judecată definitiv.

21 În această privință, Curtea a statuat deja că scopul articolului 54 din CAAS este de a garanta unei persoane, care a fost condamnată și și-a executat pedeapsa sau, după caz, care a fost achitată definitiv într-un stat membru, că se poate deplasa în interiorul spațiului Schengen fără a se teme că va fi din nou urmărită pentru aceleași fapte într-un alt stat membru (Hotărârea din 14 septembrie 2023, Volkswagen Group Italia și Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, punctul 81, precum și jurisprudența citată).

22 De asemenea, în temeiul articolului 50 din cartă, nimeni nu poate fi judecat sau condamnat pentru o infracțiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat în cadrul Uniunii, prin hotărâre judecătorească definitivă, în conformitate cu legea.

23 În această privință, trebuie amintit că aplicarea principiului *ne bis in idem* este supusă unei duble condiții, și anume, pe de o parte, să existe o decizie anterioară definitivă (condiția „bis”) și, pe de altă parte, ca aceleași fapte să fie vizate de decizia anterioară și de procedurile sau de deciziile ulterioare (condiția „idem”) (Hotărârea din 25 ianuarie 2024, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova, C-58/22, EU:C:2024:70, punctul 47 și jurisprudența citată).

24 Pe de o parte, condiția „idem” este îndeplinită în speță, din moment ce instanța de trimitere a constatat că faptele care au făcut obiectul hotărârii din 18 februarie 2020 și cele care fac obiectul urmăririi în litigiul principal sunt aceleași.

25 Pe de altă parte, în ceea ce privește condiția „bis”, pentru a se putea considera că o hotărâre judecătorească a fost pronunțată definitiv cu privire la faptele care fac obiectul unei a doua proceduri, este necesar nu doar ca această hotărâre să fi rămas definitivă, ci și ca ea să fi fost pronunțată în urma unei aprecieri referitoare la fondul cauzei (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 iunie 2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, punctul 42 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 14 septembrie 2023, Volkswagen Group Italia și Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, punctul 58 și jurisprudența citată).

26 Această situație se regăsește în speță. Astfel, din cererea de decizie preliminară reiese că AB a făcut în Austria obiectul unei urmăriri penale care a condus la pronunțarea hotărârii din 18 februarie 2020, care a rămas definitivă. Instanța de trimitere arată că această hotărâre a fost pronunțată după o examinare pe fond a cauzei și conține, pe de o parte, constatarea că inculpata a săvârșit fapte care, dacă nu ar fi fost considerată iresponsabilă din punct de vedere penal, ar fi constituit infracțiunea de incendiere și, pe de altă parte, o apreciere a răspunderii penale a acestei inculpate.

27 În al doilea rând, în împrejurările din prezenta cauză, nu este necesar să se stabilească dacă o hotărâre prin care se dispune internarea unei persoane într-un centru pentru infractorii bolnavi psihic, însoțită de o suspendare condiționată, constituie o „condamnare” însoțită de o „pedeapsă” în sensul articolului 54 din CAAS.

28 Astfel, Curtea a statuat deja că acest articol nu prevede condiția ca o „pedeapsă” să fi fost executată, să fie în curs de executare sau să nu mai poată fi executată conform legilor statului contractant de origine (denumită în continuare „condiția executării”) decât în caz de „condamnare”. Mențiunea privind o „pedeapsă” nu trebuie, prin urmare, să fie interpretată ca supunând aplicabilitatea articolului menționat, în afara ipotezei unei condamnări, unei condiții suplimentare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 iunie 2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, punctele 40 și 41).

29 Or, în speță, este clar că, dacă hotărârea din 18 februarie 2020 cuprinde, în privința lui AB, o „condamnare” însoțită de o „pedeapsă”, în sensul articolului 54 din CAAS, condiția privind executarea este îndeplinită. Astfel, Curtea a statuat că o pedeapsă cu suspendare constituie o „pedeapsă”, în sensul acestui articol 54. O asemenea pedeapsă trebuie considerată ca fiind „în curs de executare” din momentul în care condamnarea a devenit executorie și în timpul termenului de încercare. Ulterior, după expirarea termenului de încercare, pedeapsa trebuie considerată „executată” în sensul articolului menționat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iulie 2007, Kretzinger, C-288/05, EU:C:2007:441, punctul 42).

30 În această privință, trebuie arătat că, potrivit celor indicate de instanța de trimitere, condițiile suspendării condiționate în discuție în litigiul principal, și anume urmarea unui tratament medical, au fost respectate cel puțin până la 6 decembrie 2022. În plus, din cererea de decizie preliminară nu reiese că AB ar fi încălcat aceste condiții ulterior sau că nu ar fi fost internată într-o instituție pentru infractori bolnavi psihic în urma unei asemenea încălcări.

31 Prin urmare, chiar presupunând că hotărârea din 18 februarie 2020 cuprinde o „condamnare” însoțită de o „pedeapsă”, în sensul articolului 54 din CAAS, o asemenea „pedeapsă” ar fi fost „executată”, în sensul acestui articol, în ipoteza în care termenul de încercare s-ar fi încheiat fără să fi fost încălcate condițiile suspendării condiționate sau ar fi „în curs de executare”, în sensul articolului menționat, în ipoteza în care AB ar fi fost internată într-o instituție pentru infractori bolnavi psihic în urma unei asemenea încălcări.

32 Pentru a da un răspuns complet instanței de trimitere, este necesar să se adauge că o restrângere a principiului *ne bis in idem*, consacrat la articolul 50 din cartă, poate fi justificată în temeiul articolului 52 alineatul (1) din aceasta (Hotărârea din 14 septembrie 2023, Volkswagen Group Italia și Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, punctul 87, precum și jurisprudența citată).

33 Însă, așa cum s-a arătat la punctul 17 din prezenta ordonanță, situația în discuție în litigiul principal intră în domeniul de aplicare al articolului 54 din CAAS. Or, acest articol nu prevede restrângeri ale principiului *ne bis in idem*, altele decât condiția privind executarea, prevăzută în caz de condamnare, care a fost considerată de Curte ca fiind compatibilă cu articolul 50 din cartă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 mai 2014, Spasic, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, punctele 55 și 74). Prin urmare, articolul 52 din cartă nu este relevant în speță.

34 Având în vedere ansamblul acestor considerații, trebuie să se răspundă la întrebările adresate că articolul 54 din CAAS, citit în lumina articolului 50 din cartă, trebuie interpretat în sensul că se opune ca un stat membru să inițieze urmărirea penală împotriva unei persoane suspectate de săvârșirea unei infracțiuni atunci când o instanță a unui alt stat membru, printr-o hotărâre rămasă definitivă, a constatat că această persoană a săvârșit aceleași fapte ca cele care au condus la respectiva urmărire penală, a declarat persoana menționată iresponsabilă din punct de vedere penal ca urmare a unor tulburări psihiatrice și a dispus internarea sa într-o instituție pentru

infractori bolnavi psihic, această măsură de internare fiind însoțită de o suspendare condiționată, cu un termen de încercare de cinci ani, ale cărei condiții, și anume urmarea unui tratament medical, sunt respectate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

35 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a opta) declară:

Articolul 54 din Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen din 14 iunie 1985 între guvernele statelor din Uniunea Economică Benelux, Republicii Federale Germania și Republicii Franceze privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele comune, semnată la Schengen la 19 iunie 1990 și intrată în vigoare la 26 martie 1995, citit în lumina articolului 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene,

trebuie interpretat în sensul că

se opune ca un stat membru să inițieze urmărirea penală împotriva unei persoane suspectate de săvârșirea unei infracțiuni atunci când o instanță a unui alt stat membru, printr-o hotărâre rămasă definitivă, a constatat că această persoană a săvârșit aceleași fapte ca cele care au condus la respectiva urmărire penală, a declarat persoana menționată iresponsabilă din punct de vedere penal ca urmare a unor tulburări psihiatrice și a dispus internarea sa într-o instituție pentru infractori bolnavi psihic, această măsură de internare fiind însoțită de o suspendare condiționată, cu un termen de încercare de cinci ani, ale cărei condiții, și anume urmarea unui tratament medical, sunt respectate.

Semnături